

Nr 120.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa inrikes postavgifter; given Stockholms slott den 24 februari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

C. Meurling.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför departementschefen, statsrådet Meurling följande:

Under kristiden höjdes de inrikes postavgifterna fyra olika gånger, nämligen efter beslut av riksdagen under vart och ett av åren 1917—1920. För 1921 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om ytterligare ökning av vissa postavgifter, men lämnades detta förslag av riksdagen utan bifall.

Sedermera hava åtskilliga ändringar av postavgifterna vidtagits. Beträffande de vanligaste postavgifterna har riksdagen åren 1922, 1924 och 1925 beslutat

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 101 häft. (Nr 120—121). 482 28 1

nedläggningar, och hava stadgandena om dessa postavgifter, vilkas giltighetstid under kristiden med hänsyn till de täta prisfluktuationerna bestämts för ett år i sänder, sammanfattats i en kungörelse den 29 maj 1925 (nr 149) utan begränsning av giltighetstiden. Därefter har riksdagen år 1926 beslutat en omläggning av assurancesavgifterna i syfte att bereda postverket möjlighet att med större framgång än dittills konkurrera med de enskilda försäkringsanstalterna och därigenom åstadkomma ett bättre resultat av postverkets assurancesrörelse. Härav föranledd ändring i nyssberörda kungörelse har stadgats i kungörelsen den 30 april 1926 (nr 99).

Vad angår avgifterna för postbefordran av tidning, hava dessa avgifter ändrats av 1924 och 1925 års riksdagar. Sålunda bestämdes år 1924 i fråga om postavgifterna vid postabonnemang å tidning, dels att den procentuella delen av förskrivningsavgiften skulle sänkas från 4 till 2 procent och dels att den i befodringsavgiften ingående viktavgiften skulle höjas från 12 till 17 öre för varje helt eller påbörjat kilogram av tidnings årsvikt; och i fråga om samma avgifter vidtogs år 1925 den ändringen, att maximivikten för tidningsexemplar, som skall befordras efter postabonnemang, höjdes till 250 gram, varjämte medgavs 6 procents rabatt å vederbörande postavgifter för vissa tidningsutgivare, som själva ombesörja de postabonnerade tidningsexemplarens inslagning till vederbörande abonnemangspostanstalter. Beträffande avgifterna för utgivarkorsband infördes vidare år 1925 dels för försändelse av högst 25 grams vikt utöver nuvarande viktavgift en särskild avgift av 1 öre per försändelse, dels ock för sådana utgivarkorsband, som sändas till vissa tidningars återförsäljare, eller s. k. kommissionärskorsband, en lägre avgift av 18 öre för varje vikt av 1 kilogram eller del därav. År 1927 avskaffades emellertid nyssnämnda tilläggsavgift av 1 öre för försändelse av högst 25 grams vikt och bestämdes i stället, att utgivarkorsband, vars vikt understeg 25 gram, skulle taxeras som om det vägde 25 gram. Bestämmelserna angående villkoren för postbefordran av tidning hava i avvaktan på erfarenhet av verkningarna av beslutade ändringar fastställts att gälla för ett år i sänder, senast genom kungörelse den 30 april 1927 (nr 137) intill utgången av år 1928.

I skrivelse den 13 januari 1928 har *generalpoststyrelsen* anfört i huvudsak följande:

Generalpoststyrelsen ansåge att vissa bestämmelser i förordningen angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter behövde ersättas med nya, men att en dylik omarbetning icke borde företagas annat än i samband med en mera definitiv reglering av vissa avgifter i tidningsrörelsen, vilka ansåges vara av provisorisk karaktär. Då underlag för ett tillförlitligt bedömande av frågan om dessa avgifters lämplighet icke kunde anses nu föreligga, syntes nuvarande bestämmelser böra äga fortsatt giltighet. Sedan numera postavgifterna i allmänhet bestämts att gälla tills vidare, syntes icke något skäl föreligga att förlänga tidningsförordningens giltighet med allenast ett år i sänder. Styrelsen skulle emellertid hava sin uppmärksamhet riktad på hithörande frågor och för Kungl. Maj:t framlägga de förslag till ändringar i förordningen, som framdeles kunde bliva av förhållandena påkallade.

Under åberopande härav har generalpoststyrelsen hemställt, att kungörelsen den 29 maj 1925 (nr 150) om vissa ändringar i förordningen den 17 juni 1916 (nr 216) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter samt kungörelsen den 30 april 1927 (nr 137) med vissa bestämmelser angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter skola tills vidare äga fortsatt tillämpning.

Jag tillåter mig härefter anmäla en den 9 november 1927 dagtecknad skrivelse, däri *Sveriges köpmannaförbund* hemställt om vidtagande av åtgärder för största möjliga sänkning av de inrikes postavgifterna.

Med anledning härav har *generalpoststyrelsen* i infortrat utlåtande den 13 januari 1928 anfört, bland annat, följande:

För *samtliga försändelseslag* tillsammans — med undantag av tidningar — gåve de nuvarande postavgifterna 49 procent högre inkomst än om 1914 års avgifter för motsvarande antal försändelser av dessa slag fortfarande tillämpades. Den nuvarande portonivån kunde således betecknas med talet 149, om portonivån 1914 sattes till 100.

Om hänsyn uteslutande toges till priset på varor och tjänster i allmänhet, torde den nuvarande portonivån kunna anses vara skälig. Det allmänna prisläget, sådant detsamma toge sig uttryck i partiprisindex, betecknades för närvarande med talet 148, med vilket tal portonivån således i det närmaste sammanföle. Då postverkets omkostnader till övervägande del vore personalkostnader, låge en jämförelse med levnadskostnadernas höjd närmare till hands. Levnadskostnadsindex vore för närvarande 171.

En jämförelse mellan postavgifternas nuvarande höjd och det allmänna prisläget tydde således icke på nödvändigheten att nu skrida till en allmän sänkning av postavgifterna.

I Danmark, där före kriget avgiften för brev av en portosats var 10 öre, vore denna avgift nu 15 öre. I Tyskland upptogs före kriget ett porto av 10 pfennig för ett brev av lägsta viktsats. Ett försök hade gjorts att i samband med stabiliseringen av den tyska valutan återgå till förkrigsportot. Under föregående år hade man emellertid blivit nödsakad att höja denna avgift till 15 pfennig. Den nuvarande avgiften för brev vore i Tyskland liksom i Sverige och Danmark 50 procent högre än före kriget. I Norge, vars valuta numera befunne sig i ungefär samma läge som den svenska och den danska, vore lägsta avgiften för brev 20 öre eller 100 procent högre än före kriget. För korsbandsförsändelser upptoges en avgift av 10 öre för varje vikt av 50 gram mot i Sverige 5 öre per 100 gram. Brevkortsportot, som i Norge före kriget var 5 öre, utginge nu med 15 öre, en förhöjning således med 200 procent.

De nuvarande postavgifterna i Sverige kunde således vid jämförelse med avgifterna i vissa andra länder ingalunda anses oskäligt höga.

Med undantag allenast för ett år — 1920 — hade poströrelsen under de senaste årtiondena haft att uppvisa överskott. För femårsperioden 1922—1926 utgjorde detta i medeltal omkring 14 miljoner kronor för år, motsvarande en förräntning av det av postverket i medeltal disponerade kapitalet med omkring 40 procent. Även om så avsevärda överskott icke kunde förväntas även för framtiden, torde man dock kunna påräkna, att postverket även framdeles skulle giva ett driftsresultat, som, utöver skälig ränta på disponerat kapital, medgäve såväl vissa förbättringar av postanordningarna i landet som ock en successiv nedsättning av postavgifterna.

En nedsättning av endast avgifterna för brev och brevkort i den inrikes rörelsen till 1914 års nivå skulle emellertid medföra en inkomstminskning av mer än 13 miljoner kronor. På grund av sambandet mellan de inrikes postavgifterna och avgifterna för försändelser till utlandet, skulle jämväl de senare bli föremål för sänkning, vilket skulle medföra en ytterligare inkomstminskning av omkring 1 miljon kronor. Om därjämte avgifterna för korsbandsförsändelser, paket, postanvisningar och postförskott samt för rekommendation skulle nedbringas till förkrignivån, bleve postverkets inkomster minskade med ytterligare inemot 6 miljoner kronor. Vid en återgång, slutligen, till före kriget gällande avgifter i tidningsrörelsen skulle inkomsterna nedbringas med ytterligare omkring 3.5 miljoner kronor.

I fråga om nämnda avgifter vore dock att märka, att i vissa rörelsegrenar de före kriget gällande avgifterna måste anses hava varit alltför låga för att någorlunda täcka postverkets kostnader för desamma, varför, även om priserna i allmänhet skulle återgå till förkrignivån, möjligheten av en nedsättning av dessa avgifter till vad som gällde före kriget kunde betraktas såsom utesluten. För de försändelseslag, för vilka avgifterna förhöjts såsom en mera direkt följd av stegringen i prisnivån — såsom för brev, brevkort och korsband — skulle emellertid en återgång till förkrigsportona föra med sig en inkomstminskning, som förbytte postverkets överskott i förlust.

En nedsättning i nu gällande postavgifter måste således genomföras med stor försiktighet och successivt.

Om således styrelsen icke kunde tillstyrka, att en mera allmän portonedsättning inom närmaste framtiden företoges, ville styrelsen icke förneka, att behov föreläge av en jämkning i vissa avgifter. Förslag i detta avseende hade vid flera tillfällen varit föremål för styrelsens behandling, men de utredningar, som härav påkallats, hade ännu icke slutförts.

Ehuru postavgifterna såsom helhet betraktade — dock med undantag för avgifterna i tidningsrörelsen — förhöjts med allenast 49 % vid jämförelse med förkrigsavgifterna, hade portoförhöjningen drabbat vissa försändelser särskilt hårt. Detta vore exempelvis fallet med de *korsbandsförsändelser*, vilka tidigare befordrats mot ett särskilt lokalporto, vilket utgick med 2 öre för varje viktsats om 50 gram. Dessa försändelser droge nu en avgift av 5 öre per 100 gram. Då dylika försändelser i allmänhet i vikt understege 50 gram, kunde det nuvarande portot för dessa försändelser, även med betraktande av den rabatt, som medgaves för större antal försändelser — masskorsband — anses vara väl högt.

I fråga om *postförskottsavgifterna* hade åtskilliga framställningar gjorts till generalpoststyrelsen. Dessa hade icke föranletts av den förhöjning, som vidtagits beträffande dessa avgifter, utan av postgirorens införande. Sedan länge vore avgiften för postförskott densamma som för en postanvisning å samma belopp. Någon särskild avgift för behandlingen av försändelsen såsom postförskotts-försändelse och för bestyret med inkassering av postförskottsbeloppet hade således icke utgått. Postförskottsavgiften hade därför ansetts utgöra ersättning endast för beloppets redovisning medelst postanvisning till försändelsens avsändare. Då avgifterna för inbetalning av belopp i postgirorens vore väsentligt lägre än vid försändning medelst postanvisning, hade det givetvis legat nära till hands att anse, att för postförskott, vilkas belopp redovisades till postgirokonto, icke borde utgå högre avgift än för vanlig inbetalning å postgirokonto. Postförskottsavgiften hade emellertid hittills utgått och utginge fortfarande med samma belopp, oberoende av om redovisningen skedde medelst postanvisning eller genom inbetalning å postgirokonto.

Ehuru det icke torde vara möjligt att för postförskott, som skulle redovisas till postgirokonto, helt bortse från det betydande arbete, själva postbehandlingen av en postförskotts försändelse förorsakade postverket vid jämförelse med en försändelse utan postförskott, och således för sådan försändelse uttaga allenast vanlig inbetalningsavgift, ansåge styrelsen det önskvärt, att avgifterna för postförskott omlades med hänsyn till de olika sätt, på vilka de inkasserade beloppen redovisades.

I nu nämnda avseenden ansåge styrelsen, att nuvarande postavgifter borde inom den närmaste framtiden bliva föremål för ändring. På sätt förut nämnts vore därmed sammanhängande frågor ännu icke fullständigt utredda, men styrelsen förutsatte, att erforderliga jämkningar i avgifterna icke komme att innebära någon mera betydande minskning i postverkets inkomster.

Under åberopande av vad sålunda anförts har generalpoststyrelsen, under förklaring, att styrelsen med uppmärksamhet komme att följa frågan om nedsättning av postavgifterna och, i den mån förutsättningar härför föreläge, avgiva förslag i ämnet, hemställt, att Sveriges köpmannaförbunds framställning icke måtte föranleda någon åtgärd.

I skrivelse den 10 februari 1928 har *generalpoststyrelsen* hemställt om sådan ändring i 5 § av kungörelsen den 29 maj 1925 (nr 149) angående postavgifterna m. m., att högsta medgivna vikten för inrikes korsband, innehållande endast blindskrift, höjdes från 3 kilogram till 5 kilogram; och har styrelsen därvid anført följande:

I en till styrelsen inkommen skrivelse hade De blindas förening och Stiftelsen de blindas bokfond anhållit, att styrelsen ville utverka ökning av maximisatsen för blindskriftsförsändelser inom riket från nuvarande 3 kilogram till 5 kilogram. Framställningen hade motiverats därmed, att en ordinär bok i vanligt tryck omfattade, överflyttad till blindskrift, i regel 5 à 6 volymer i oktavformat, varje volym vägande omkring 1,200 gram, att på grund av en blindskriftsvolymys värde särskilt konstruerat emballage, vägande omkring 700 gram, måste användas samt att en enda blindskriftsvolym i kvartformat jämte emballage kunde väga över 3 kilogram. Antalet från blindbiblioteket och de blindas bokfond i Stockholm till landsorten och åter sända volymer uppginge till närmare 20,000 stycken per år.

Föreskriven maximivikt, 3 kilogram, gällde också i den internationella postutväxlingen. Inom Tyskland vore maximivikten däremot 5 kilogram.

Enär blindskriftsförsändelsernas antal vore synnerligen ringa i förhållande till poströrelsen i dess helhet, kunde maximiviktens höjning till 5 kilogram icke anses innebära någon nämnvärd olägenhet för posttjänsten. Höjningen av maximivikten för dylika försändelser vore icke heller av någon ekonomisk betydelse för postverket.

Vad beträffar postavgifterna för tidningsbefordran synes ännu för kort tid hava förflutit efter ikraftträdandet av de senare årens ändringar, för att ett tillförlitligt omdöme skall kunna uttalas om huruvida ifrågavarande avgifter för närvarande äro lämpligt avvägda eller icke. I avvaktan på ytterligare erfarenhet om verkningarna av berörda ändringar torde därför avgifterna för tidningsbefordran, sådana de nu äro bestämda, böra givas fortsatt giltighet allenast under ännu ett år eller till och med utgången av år 1929.

Vidkommande därefter Sveriges köpmannaförbunds framställning om sänkning av de inrikes postavgifterna synes, med hänsyn till vad generalpoststyrelsen härutinnan anført, framställningen icke böra nu föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Beträffande slutligen frågan om ökning av maximivikten för blindskriftsförsändelser inom riket finner jag framställningen härom behjärtansvärd och tillstyrker densamma.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

1:o) att kungörelsen den 29 maj 1925 (nr 150) om vissa ändringar i förordningen den 17 juni 1916 (nr 216) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter, vilken kungörelse med viss ändring gäller till och med den 31 december 1928, skall äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1929, dock att *dels* vad i 8 § stadgas icke skall tillämpas beträffande sådana abonnemang för år 1930, som verkställas under år 1929, *dels ock* 11 § 1 mom. a) skall hava följande ändrade lydelse:

a) för utgivarkorsband i allmänhet: 12 öre för varje vikt av ett halvt kilogram eller del av halvt kilogram, varvid utgivarkorsband, vars vikt understiger 25 gram, taxeras som om det vägde 25 gram;

2:o) att högsta medgivna vikten för inrikes korsband, innehållande endast blindskrift, skall, räknat från och med den 1 juli 1928, utgöra 5 kilogram.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.